תוכנית הנקודות

לסדר היום הרעיוני

הדמוקרטים

אפריל 2026

בימים אלה של סערה, אובדן האמון במערכות השלטוניות וחוסר ודאות כללי, כאשר החברה הישראלית חוֹוה פילוג, שחיתות שלטונית חסרת תקדים והיעדר חזון לאומי – אנחנו, הדמוקרטים, מציבים מצפן ברור: ביטחון, שוויון, צדק ושותפות אזרחית. אלה אינן סיסמאות –אלה היסודות שעליהם קמה מדינת ישראל. בלעדיהם תאבד ישראל את דרכה.

היום, יותר מאי פעם, נדרש קול נחוש, אמיץ וליברלי שיחזיר את ישראל למסלול הנכון. קול שיתבע ויממש:

אחריות – כנגד הפופוליזם המתלהם.

שוויון ושלטון חוק – למול ההסתה והאלימות.

סולידריות, תקווה ועתיד משותף – כנגד ההזנחה וההפקרה של אזרחי המדינה.

מדינת ישראל זקוקה להנהגה אמיצה שתדע לאחות את הקרעים, להחזיר את אמון הציבור, ולבנות מחדש חברה חופשית, איתנה ומוסרית.-

מפלגת הדמוקרטים קמה על בסיס ההבנה שהמאבק הנוכחי איננו עוד ויכוח פוליטי, אלא מלחמה על דמותה ועתידה של מדינת ישראל לדורות. זהו מאבק על החירות והשוויון של כל אזרח, על עתיד ילדינו, ועל מקומה של ישראל כחברה מתקדמת, דמוקרטית וחזקה, שמקומה מובטח לה בעולם החופשי.

מסמך זה מתאר את עקרונות הליבה ותפיסת העולם של הדמוקרטים.

אנו מזמינים אתכם, קהל האוהדים והתומכים של הדמוקרטים, לקרוא, להעיר ולהאיר, ובעיקר להציע וליזום רעיונות ומעשים שיתרגמו את התפיסה הליברלית-דמוקרטית הלכה למעשה.

אנחנו מתחייבים להקשיב, ללמוד ולשפר – יחד עם כל אחת ואחד מכם – ולחזור, בשיתוף פעולה עם כל גורם המזדהה עם ערכינו אלה, לבנות ולפתח את מדינת המופת, שעמדה בבסיס התנועה הציונית שהוקמה על ידי תיאודור הרצל.

עיקרי המסמך :

- איחוי החברה הישראלית
- החזון המדיני-ביטחוני
- דמוקרטיה ושילטון החוק
- מערכת החינוך בבסיס החברה הישראלית
- התוכנית הכלכלית-חברתית
- יחסי דת ומדינה
- חוסן וביטחון סביבתי

1. איחוי החברה הישראלית

סולידריות, שוויון וחוסן לאומי

ישראל מתמודדת כיום עם איום פנימי חמור - התפוררות הסולידריות החברתית והאזרחית.

פופוליזם מתלהם, קיטוב פוליטי ואלימות מילולית ופיזית מאיימים לפרק את מה שנבנה כאן במשך יותר ממאה שנים של המפעל הציוני.

עלינו לשוב לערכי היסוד של המדינה, כפי שנוסחו במגילת העצמאות: חופש, שוויון, צדק ושלום לכל אזרח, במטרה להבטיח את עתידה של ישראל בחברה דמוקרטית ומתקדמת.

סולידריות:

- **חינוך מאחד – המדגיש את ערכי הסובלנות והשותפות**: מערכת החינוך המפוצלת מייצרת ריחוק, ניכור וחוסר הבנה בין קבוצות האוכלוסייה השונות.
- בכוונתנו להקים מערכת חינוך **ממלכתית**, נגישה לכולם, שביסודה ליבת ערכים (הרחבה בפרק הרביעי הדן במערכת החינוך).
- על גבי תשתית חינוכית משותפת ומוסכמת, יינתן לכל מגזר חופש לשלב במערכת תכנים תרבותיים-דתיים ספציפיים למגזר.
- יוקמו פרויקטים לאומיים מאחדים בתחומי הכלכלה, המדע, החברה והתרבות.

נבנה פרויקטים חוצי מגזרים בתחומים מעשיים:

יזמות וחדשנות – מרכזים משותפים לחילונים, מסורתיים, דתיים, חרדים, ערבים, דרוזים.
שיקום הצפון, הדרום ויישובים במצוקה, בשותפות אמיתית בין מגזרים.
תרבות ואמנות – מוסדות, פסטיבלים ואירועי יצירה, שיכללו ייצוג הוגן ומגוון לכל הקבוצות.
בריאות ומדע – שירותים קהילתיים בתחומי הרפואה, החינוך הרפואי והמדע לכלל האזרחים.

שוויון:

שוויון זכויות והזדמנויות – לכלל אזרחי המדינה

- נחזיר את עקרון השוויון כאבן יסוד במדינה יהודית ודמוקרטית: שוויון מגדרי, דתי, לאומי, אתני ותרבותי.
- נוקיע גזענות, הדרת נשים, קנאות דתית ולאומנות אלימה, מתרבות השיח ועד למדיניות השלטון.
- נקדם חקיקה ותוכניות פעולה:
  * שוויון הזדמנויות על ידי שילוב ערבים, חרדים, עולים, נשים ותושבי פריפריה בכל דרגי השירות הציבורי, האקדמיה, וההנהגה.
  * אפליה מתקנת בתחומים שנפגעו מהזנחה מתמשכת.
  * הגנה שווה על ביטחון הנפש והרכוש של כלל אזרחי המדינה – בכל מקום ובכל מגזר.

שוויון בנטל – שירות של הכל על פי חוק הביטחון

- צה"ל זקוק לכל אזרחי המדינה. אין חוסן בלי שוויון בנטל השירות.
- נחייב **שירות צבאי לפי החוק הקיים,** תוך ביטול פטורים וחקיקה סקטוריאלית.
- נבנה מסלולים נוספים לשירות לאומי-אזרחי משמעותי, כאשר השירות הצבאי יישאר עוגן מרכזי.

שירות משותף ומעורב, שיממש את עקרון השוויון, יהווה גם מנוף לאיחוי החברה הישראלית, ויאפשר היכרות, שותפות ובניית אמון בין מגזרים.

חוסן:

- **תקשורת אמת – מרחב של עובדות, דעות ודיון דמוקרטי**

תקשורת חופשית ואחראית היא עמוד תווך בדמוקרטיה, אך בשנים האחרונות היא הפכה גם לזירת **הסתה, שקרים ופילוג.**

- עלינו להבטיח שיח ציבורי שמושתת על:
עובדות ואֱמינוּת – לא תעמולה או מניפולציות רגשיות.
מגוון דעות - תוך שמירה על גבולות ברורים של החוק, השיח והכבוד ההדדי.
אחריות ציבורית של גופי תקשורת – עיתונות מודפסת ואלקטרונית, ערוצים מסחריים ואתרים עצמאיים.
- **הרשתות החברתיות** הפכו לכלי עיקרי להקצנה, הפצת שקרים, פגיעה אישית, טרור רגשי והשתקת דעות. לכן נדרשת בתחום זה מדיניות לאומית מאוזנת הכוללת:
  - עידוד **אלגוריתמים שקופים** ומניעת הפצה אוטומטית של תכנים אלימים או מסיתים.
  - **רגולציה אחראית** שלא פוגעת בחופש הביטוי – אך מגינה על המרחב הציבורי.
  - אוריינות דיגיטלית – כחלק מתוכנית הליבה במערכת החינוך.
  - תמיכה בפלטפורמות חברתיות אלטרנטיביות של תקשורת, תוך שימת דגש על מגוון חברתי, גיאוגרפי ותרבותי, ועם מנגנוני בקרה קהילתית.
- נפעל לחיזוק **מערכות עיתונות ציבוריות עצמאיות,** לצמצום ריכוזיות תקשורתית, לתמיכה ביוזמות תקשורת אזרחיות ול**הגנה מלאה על עיתונאים וגורמי תקשורת**, לרבות מניעת קנסות שרירותיים, תביעות השתקה ואלימות דיגיטלית.
- **אנו מחויבים לחיזוק תאגיד השידור הציבורי ולהבטחת המשך פעילותו כבלי תקשורת עצמאי, מגוּוָן וחדשני.**

2. החזון המדיני-ביטחוני של הדמוקרטים

ב-7.10.2023 נחשפו כשלי התפיסה המדינית והביטחונית שהובילו רוב ממשלות ישראל בשנים האחרונות – תפיסה שטיפחה בכוות מכוון את חמאס ואפשרה את חיזוקו, במטרה להתחמק מהכרעה מדינית מול השותפה הטבעית - הרשות הפלסטינית. במקום יוזמה ואסטרטגיה החותרת לפתרון קבע נבחרה דרך של "ניהול הסכסוך", שהתבססה על סיפוח דה-פקטו, עידוד קיצוניות על פני סולידריות, ועצימת עין אל מול התבססות אויבים לאורך גבולות המדינה.

במקביל, ישראל הפגינה חולשה אסטרטגית והיעדר יוזמה מול ציר הרשע: איראן, חיזבאללה, חמאס והג'יהאד האסלאמי, ואפשרה את הקמתה של קואליציית טרור אזורית, הפועלת נגד עצם קיומנו.

אל מול הכאוס הזה, הדמוקרטים מציגים תפיסה ותוכנית אחראית ובטוחה, אשר מבחינה בין אויבים לבריתות, בין קיצוניות למתינות, ובין חורבן למדינה יהודית ודמוקרטית.

חמש אבני יסוד לתפיסת הביטחון והמדיניות של ישראל:

1. **יוזמה מדינית לפתרון הסכסוך הפלסטיני – לא לסיפוח, כן להיפרדות אחראית**

ישראל חייבת להוביל מהלך מדיני עצמאי להיפרדות מהפלסטינים, לא מתוך חולשה אלא מתוך עוצמה ואחריות, בהתבסס על העקרונות המסורתיים של הציונות.

- **הגדרת גבולות קבע ברורים** תוך שמירה על רוב יהודי מוצק.
- **פירוז מלא של המדינה הפלסטינית העתידית** – ללא צבא או איום טרור.
- **שליטה ביטחונית ישראלית מלאה** בגבול המזרחי (בקעת הירדן) ובמרחבים החיוניים.
- **עצירת כל מהלכי סיפוח** – חוקיים, זוחלים או בפועל – שעלולים למוטט את האיזון הדמוגרפי, הערכי והבינלאומי.
- **שיקום האמון** בין הצדדים – באמצעות חינוך לדו-קיום, פרויקטים אזרחיים משותפים, שיח מתון, ומחוייבות הדדית לערכים דמוקרטיים.

2. התמודדות אסטרטגית עם ציר הרשע והאיום האיראני

בניגוד לתעמולה הממשלתית הנוכחית, האיום האיראני לא הסתיים במלחמת "חרבות ברזל". אדרבא, הוא ממשיך להתפשט: בגבול הצפוני, בעיראק, בתימן ובסוריה.

ישראל תוביל דוקטרינה חדשה של יוזמה אסטרטגית מונעת, הכוללת:

- פגיעה מקדימה בהתבססות אויב על גבולותינו.

- שיבוש מערכות העברת נשק, ידע ומימון בין איראן לשלוחותיה.
- חיזוק השותפות האסטרטגית עם ארה"ב, מדינות אירופה ומדינות מוסלמיות מתונות, בדגש על סעודיה, מדינות המפרץ ואינדונזיה, אל מול האיום האיראני.
- עיצוב דוקטרינת הרתעה חדה וברורה: כל איום מתהווה ייתקל בתגובה כואבת, מדויקת, וחסרת פשרות.

3. המתווה לעזה – פירוז, שיקום וברית ערבית בינלאומית

אסור שעזה תחזור להיות מעוז טרור חמוש ומתחמש. לכן נפעל למען:

- פירוז מוחלט של עזה מנשק התקפי וממערכות שלטוניות טרוריסטיות.
- נוכחות ופיקוח ביטחוני ישראלי ישיר ובלתי תלוי בגבולות ובמעברים.
- הקמת מסגרת ערבית-בינלאומית לשיקום עזה – בהובלת מצרים, ירדן, סעודיה, האמירויות ומדינות נוספות.
- בניית מנגנון ממשל אזרחי מקצועי ומתון, תוך נטרול תשתיות חמאס וארגוני הג'יהאד.
- שילוב פיקוח בינלאומי מהימן במגמה לייצב את האזור לאורך זמן.

4. בריתות בינלאומיות ואזוריות – נכסי יסוד שיש להעצים

בריתות אזוריות אינן רק אינטרס דיפלומטי אלא נכס ביטחוני לאומי. הדמוקרטים יובילו מהלכים לחיזוק ולהרחבת בריתות קיימות, ולכריתת בריתות חדשות עם שותפים טבעיים:

- שימור והעמקת הסכמי השלום עם מצרים וירדן – כולל שיתופי פעולה ביטחוניים, כלכליים ואזרחיים.
- הרחבת הסכמי אברהם על מנת שיכללו את איחוד האמירויות, בחריין, מרוקו, סודן, ומאמץ ליצירת גשר להסכם אפשרי עם סעודיה.
- שילוב ישראל ברבדים נוספים של הברית האמריקאית והמערבית בתחומי טכנולוגיה, אנרגיה, ביטחון ומודיעין.

5. צה"ל חזק, יוזם ומוכן לעתיד

בלי ביטחון – אין כלכלה, אין חינוך, ואין קיום מדינתי.

צה"ל חייב להיות:

- **חזק** – בהיקף כוח אדם, במוכנות, וביכולות טכנולוגיות חדשניות.
- **יוזם** – פועל על בסיס אסטרטגיה ברורה בכל הגזרות.
- **מתואם עם השמירה על החוסן הלאומי** – על ידי חיזוק העורף, מוכנות רב-זירתית, השקעה במערכות הגנה ותשתיות מיגון.
- **מבוסס על שירות שוויוני ומחויבות של כלל אזרחי ישראל** – כולל השתלבות חרדים, ערבים ומיעוטים בשורותיו.

3. דמוקרטיה ושלטון החוק

המשבר החוקתי אינו תוצאה של טעות או נסיבות. **הוא נוצר והובל באופן יזום על ידי הממשלה** במסגרת ניסיון שיטתי להחליש את שומרי הסף, להרחיב את שליטת הרשות המבצעת על חשבון הרשויות האחרות, ולפרק את מנגנוני הבקרה והבלמים של הדמוקרטיה הישראלית. מאז ינואר 2023, במקום לחזק את אמון הציבור הממשלה וגורמים הפועלים בהכוונתה מנהלים מתקפה על מערכת המשפט, התקשורת, הכנסת ובעיקר על זכויותיו הבסיסיות של האזרח.

במגמה להחזיר את הדמוקרטיה הישראלית למסלול – אנו מציגים תוכנית המטפלת בשלושה יסודות:

- **הסדרה** – חקיקת חוקי יסוד ברורים שיסדירו את מבנה השלטון, יחסי הרשויות, וסמכויות הפיקוח.
- **הגבלה** – קביעת גבולות זמן וסמכות לתפקידים ביצועיים, ובפרט ראש הממשלה וראשי רשויות וארגונים ממלכתיים.
- **ביזור** – העברת סמכויות ומשאבים אל השלטון המקומי, והעצמת יכולתו לשרת את הציבור בגמישות וביעילות.

חמש אבני יסוד לדמוקרטיה יציבה ומתוקנת:

1. **הפרדת רשויות הלכה למעשה והסדרה חוקתית ברורה**

- ניזום את חוק יסוד החקיקה, שיסדיר את יחסי הגומלין בין הרשות השופטת, המבצעת והמחוקקת, תוך הגדרת סמכויות, מגבלות ובלמים הדדיים.
- נחזק את עצמאות הרשות השופטת ונגן על סמכות הביקורת החוקתית של בג"ץ.
- נקבע בחוק כי שום רשות לא תשלוט ברעותה, ונבטיח מניעת חקיקה עוקפת בג"ץ או פסקת התגברות גורפת.

2. חיזוק שומרי הסף – עם דגש על עצמאותם

נבטיח **עצמאות מלאה ליועץ המשפטי לממשלה**, נגן על עצמאותם של מבקר המדינה, נציב שירות המדינה, היועצים המשפטיים במשרדי הממשלה ושאר שומרי הסף. נפעל למען:

- **מינויים מקצועיים בלבד** על ידי ועדות בלתי תלויות.
- **הפרדת תקציב מערכת המשפט מתקציב הממשלה** – עם תקצוב ייעודי למערכת בתי המשפט ולפרקליטות.
- **חיזוק התשתיות והשירות המשפטי לאזרח**: קיצור זמני המתנה, זמינות גיאוגרפית, וטכנולוגיה נגישה.

3. הגנה על זכויות הפרט, שוויון וחופש הביטוי

ננסח **חוקה חברתית** שתגדיר את הבסיס הערכי והמשפטי לקיומה של מדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית. החוקה החברתית תכלול:

- **זכויות אזרח אוניברסליות:** שוויון מלא לכל אזרח באשר הוא – יהודי, ערבי, דתי, חילוני, אישה או גבר.
- **חופש ביטוי, דת והתאגדות.**

- הגדרה מחדש של היחסים בין מדינה ודת, תוך שמירה על חופש דת לצד חופש מדת.
- **החלפת חוק הלאום** בחוק יסוד לפי רוח מגילת העצמאות, המשלב בין צביונה היהודי של ישראל לבין מחוייבותה לשוויון מלא של אזרחיה.

4. חיזוק השלטון המקומי – ביזור סמכויות אחראי ומקצועי

נוביל מהלך לאומי להעברת סמכויות לרשויות המקומיות בתחומי חינוך, בריאות, רווחה, תשתיות, תרבות וסביבה. נלווה את המהלך על ידי:

- **תמיכה ניהולית, תקציבית ומקצועית לרשויות מוחלשות**, כולל הכשרות והקמת תשתיות תומכות.
- יצירת **מסגרת חוקתית חדשה לשלטון המקומי** שתגביר את אחריותו, שקיפותו ויכולתו לפעול מול השלטון המרכזי.
- שילוב נציגי השלטון המקומי בקבלת החלטות לאומיות בתחומי החברה.
- איחוד וצמצום כמות הרשויות המקומיות.

משבר הדמוקרטיה הישראלי לא היה גזירת גורל – הוא נבע מכוונת מכוון. הדמוקרטים מחויבים לפעול בנחישות כדי לבנות מערכת שלטונית מאוזנת, חזקה ויציבה שתגן על הציבור ולא תשלוט בו. **דמוקרטיה יהודית, שוויונית וליברלית היא הערובה לקיומה ולשגשוגה של ישראל בטווח הארוך.**

5. תקשורת חופשית, ביקורתית ואחראית (הרחבה בפרק 1 תחת הכותרת "חוסן")

4. מערכת החינוך בבסיס החברה הישראלית

מערכת חינוך איכותית היא הבסיס לחברה בריאה, ערכית ומאוחדת. היא המנוע המרכזי לעיצוב דורות העתיד, לטיפוח תחושת המחויבות למדינה ולקהילה, ולהקניית הכלים להשתלבות בעולם משתנה ותחרותי. יותר מכל תחום אחר. החינוך קובע את עתידה של מדינת ישראל ואת יסודותיה הערכיים, והוא המפתח לחברה דמוקרטית, שוויונית ומוסרית, המבוססת על מצוּנות, שותפות ושוויון הזדמנויות.

מעבר להשלכות החברתיות, לחינוך יש השפעה ישירה על **הכלכלה, רווחת הפרט והחוסן הלאומי.** בעולם שבו טכנולוגיות דיגיטליות, ובראשן הבינה המלאכותית, משנות בקצב מואץ את שוק העבודה ואת דפוסי החיים, על מערכת החינוך להבטיח שכל ילד וילדה בישראל יקבלו את הכלים הרלוונטיים לפיתוח חשיבה ביקורתית, גמישות, יצירתיות ואחריות מוסרית, שיאפשרו בעתיד שותפות פעילה בחברה ובכלכלה.

ישראל פיתחה לאורך השנים **מערכת חינוך סקטוריאלית ובלתי שוויונית,** שתרמה להעמקת הפערים החברתיים, להחלשת השפה האזרחית המשותפת ולהגברת הניכור בין קבוצות שונות. זרמי חינוך עצמאיים ומתבדלים – שחלקם מתוקצבים על ידי המדינה – החריפו את תהליכי ההתבדלות והבורות המכוונת, ופגעו ביכולתה של מערכת החינוך לשמש גשר מאחד לכלל החברה.

הדמוקרטים מחויבים לשינוי עמוק במערכת החינוך: להשיב לה את תפקידה המרכזי – **לטפח אזרחים מצויידים בידע מודרני ובכלי חשיבה ביקורתית, מוסריים, מעורבים ובעלי אחריות חברתית**, ולהכין את ישראל לאתגרי המאה ה־21. מערכת חינוך מאוחדת, חזקה ושוויונית היא הדרך לבנות חברה ישראלית המושתתת על סולידריות, אמון ושותפות גורל ולבסס כלכלה איתנה המבוססת על ידע, חדשנות ושוויון הזדמנויות.

חמש אבני יסוד לרפורמה חינוכית לאומית:

1. מערכת חינוך ממלכתית אחת בלבד – שוויון בתקצוב, תכנים וערכים

- נאחד ונבנה מערכת חינוך ממלכתית אחת לכולם – יהודים, ערבים, חרדים, חילונים ודתיים – אשר תפעל לפי סטנדרטים אחידים ותחויב לפעול לפי תוכנית ליבה אזרחית ודמוקרטית.
- כל תלמיד בישראל יזכה לתקצוב לפי קריטריונים זהים, ללא תלות בזרם או שיוך מגזרי, על מנת לשבור את תקרת הזכוכית של ילדי הפריפריה ולצמצם את הפערים בין כלל אזרחי ישראל בעתיד.
- תוכנית הליבה תכלול: עברית, אנגלית, מתמטיקה, מדעים (פיסיקה, כימיה, ביולוגיה), היסטוריה וזהות יהודית וישראלית, לימודי דמוקרטיה ואזרחות.
- לכל קהילה תינתן האפשרות לשלב תכנים תרבותיים ודתיים משלימים – כל עוד הם עומדים בערכי השוויון והחוק.
- נרחיב את החינוך בגיל הרך **לכלל האוכלוסייה.**

2. חיזוק מעמד המורה והצוות החינוכי – המפתח לשינוי

מורות ומורים הם ליבת המערכת, אך לאורך השנים הם הפכו למקצוע מוחלש. נפעל להפיכת ההוראה למקצוע משמעותי, מתגמל ונחשק:

- שיפור בשכר ובתנאים, אפשרויות קידום, הכשרות איכותיות ומתמשכות לאורך הקריירה.
- הקמת מסלולי כניסה להוראה לבעלי מקצועות חופשיים – רופאים, מדענים, משפטנים, אמנים, פסיכולוגים – שירצו להשתלב בהוראה בשלב שני של חייהם המקצועיים.
- חיזוק כלל אנשי החינוך: גננות, סייעות, יועצים, מדריכי נוער, אנשי טיפול – כחלק בלתי נפרד מצוות הליבה של החינוך.
- השקעה מיוחדת בהכשרה ובתנאים למורים בפריפריה –על מנת למשוך אליה כוחות איכותיים.
- הכשרות עומק בבינה מלאכותית (AI) עבור כלל צוותי ההוראה, מתוך הבנה שבינה מלאכותית עומדת לשנות מהותית את אופי ההוראה, את תפקיד המורה ואת כלל שיטות הלמידה.

3. תכני לימוד והקמת מועצת חינוך ממלכתית עצמאית

תוקם מועצה לאומית לחינוך, בלתי תלויה פוליטית, שתהיה אחראית על פיתוח תכני הליבה, חקר תוכניות לימוד, מדיניות פדגוגית ופיתוח מקצועי.

תכני הליבה:

- **דמוקרטיה ואזרחות פעילה:** חינוך לשלטון החוק, סובלנות, זכויות אדם, התמודדות עם סכסוכים ולקיחת אחריות אזרחית.
- **יהדות פלורליסטית ודתות נוספות:** היכרות עם מגוון קולות ביהדות, לימוד ערכי של דתות נוספות – מתוך כבוד הדדי.
- **אנגלית ומתמטיקה ברמה גבוהה:** הכנה לעולם גלובלי, לאקדמיה ולשוק העבודה.
- **מדעים, טכנולוגיה ומיומנויות עתיד:** חינוך לחשיבה מדעית, פתרון בעיות, יצירתיות וחדשנות.
- **שפה, היסטוריה ותרבות:** זהות עברית-ישראלית לצד היכרות עם תרבויות אחרות, חיזוק עברית וערבית במגזר הערבי והיהודי בהתאמה.

** הלמידה הערבית תחל כבר בגיל הרך, תמשיך דרך בית הספר, ותתחבר גם לתוכניות קדם-צבאיות וצבאיות.

4. סביבת למידה מתקדמת – תשתיות, ביטחון וחדשנות

שדרוג סביבת הלמידה הפיזית והחברתית:

- הקטנת מספר תלמידים בכיתות גם במחיר הקטנת מספר שעות הלימוד לתלמיד.
- מיגור האלימות דרך תגבור יועצים חינוכיים, פסיכולוגים ותוכניות מניעה.
- שילוב טכנולוגיות מתקדמות ככלי למידה מותאם אישית.
- הרחבת תוכניות החינוך הממומנות לגיל הרך.

5. השקעה באקדמיה, במחקר ובמדעי הרוח

האקדמיה היא לא רק מנוע טכנולוגי – אלא לב ההשכלה והזהות הערכית של המדינה.

נשקיע באופן משמעותי בנושאים הבאים:

- חיזוק המחקר המדעי, הרפואי, הטכנולוגי והחברתי.
- הנגשת ההשכלה הגבוהה לכלל האוכלוסייה.
- שיקום מדעי הרוח והחברה כבסיס לחשיבה ביקורתית, ערכית ומוסרית.

ישראל זקוקה למערכת חינוך אחת, ממלכתית, שוויונית, חכמה וערכית, מערכת שתטפח דור חדש של אזרחים סקרנים, מוסריים, אכפתיים ושותפים - לבנייתה ולביצורה של מדינה יהודית ודמוקרטית, איתנה ונאורה.
הדמוקרטים יציבו בראש שאיפותיהם את בנייתה של מערכת כבזו.

5. התוכנית הכלכלית-חברתית

מדינה מודרנית מחויבת לאפשר לאזרחיה - בדגש על האדם העובד, המשרת, המשלם מיסים ותורם לחברה - לחיות בכבוד, לעבוד, לגדל משפחה ולבנות עתיד, מבלי להיאבק מדי חודש על צרכי קיום בסיסיים.

אך ישראל של העשור האחרון השליכה מאחוריה את השאיפה לתפקד כמדינה רווחה, והפכה לזירה של חלוקת משאבים סקטוריאלית. מיעוטים שהשיגו כוח פוליטי ללא פרופורציה לגודלם – בעיקר חרדים ומקורבים לשלטון – נהנים מתקציבים אדירים, בעוד הציבור העובד – החילוני, הדתי-לאומי, הערבי, תושבי המרכז והפריפריה כאחד – נושא על גבו את עול המיסים, משלם את מחיר יוקר המחיה המאמיר, מתמודד עם שירותים ציבוריים כושלים, ורואה לנגד עיניו פערים כלכליים גדלים והולכים בין העשירונים השונים.

הדמוקרטים הציבו לעצמם את המשימה - לשנות את המגמות השליליות במשק הישראלי, באמצעות שני מהלכים מרכזיים:

1. הגדלת תפוקה באמצעות יצירת מנועי צמיחה חדשים וחלוקה הוגנת של המשאבים, כך שפירות הצמיחה יגיעו לכלל אזרחי המדינה ולא רק לקבוצות לחץ.
2. השקעות בחינוך, בחדשנות, בתשתיות, בבריאות ובשוק עבודה מודרני ומכיל הן הדרך לחזק את השכבות היצרניות, להפחית את יוקר המחיה ולהבטיח כי האדם העובד יקבל את ההכרה והתגמול המגיעים לו.

הדמוקרטים מחויבים לבנות כלכלה איתנה, חכמה והוגנת, שתייצר שגשוג וצמיחה ארוכי טווח, ובו בזמן תחלק את משאביה בצדק. נקדם כלכלה שתחתור לאפשר לכל אזרח בישראל ליהנות מפרי עמלו, לחיות בכבוד ולהיות חלק מסיפור ההצלחה של ישראל.

חמש אבני יסוד למדיניות כלכלית דמוקרטית:

1. הורדת יוקר המחיה – שבירת הריכוזיות והגברת התחרות

. מחירי המזון. הדיור, התחבורה והשירותים בישראל גבוהים במאות **OECD**ישראל היא **המדינה היקרה ביותר ב-** אחוזים ביחס לממוצע בארגון המדינות המפותחות. במקום לנצל את יתרונות השוק הגלובלי ולפעול למען הצרכן, נוצרו כאן - בעיקר בשנים האחרונות - מונופולים, ריכוזי הון וקשרים פסולים בין הון לשלטון.

יוקר המחיה בישראל נובע בראש ובראשונה מבעיות מבניות:

- **ריכוזיות בשוק המזון,** הפיננסים, האנרגיה, הדיור והתחבורה.
- **קשרים הדוקים בין הון לשלטון**, המובילים להטבות לריכוזים עסקיים, על חשבון הצרכן.
- רגולציה לא אפקטיבית שמגינה בעיקר על מונופולים מקומיים.

הנטל הכלכלי הרובץ על משפחות בישראל אינו תוצר הכרחי של המציאות, אלא תוצאה של מדיניות ממשלתית לקויה. אנחנו נפעל לבצע שינוי כיוון יסודי: מעבר ממדיניות סקטוריאלית למאמץ לאומי להפחתת יוקר המחיה ולמימוש הזכות לדיור. לשם כך נפעיל צעדי התערבות שיעדם שינוי מבנה השוק כדלהלן:

- פתיחת שוק המזון ליבוא ותחרות, כולל ביטול חסמי תקינה מיותרים.
- שחרור שוק הקרקעות הממשלתיות – להוזלת הדיור.
- חיזוק רשות התחרות והטלת מגבלות חדשות על ריכוזי שליטה.
- שקיפות במחירים, רגולציה צרכנית חכמה, וחקיקה שתגן על האזרח מול החברות הגדולות.

2. שיפור השירותים החברתיים – רווחה, בריאות ואיכות חיים

שירותי הרווחה והבריאות בישראל הולכים ונשחקים, מערכות ציבוריות קורסות תחת עומס, פערים חברתיים הועמקו, והאמון של האזרח במוסדות המדינה נשחק.

היעדים:

- **הגדלת השקעה בשירותים החברתיים** עם עדיפות ברורה לאוכלוסיות מוחלשות – כולל בעלי מוגבלויות, קשישים, משפחות חד-הוריות ונוער בסיכון.
- חיזוק המערכת הרפואית הציבורית – תוספת רופאים, אחיות, מיטות.
- הרחבת שירותי התחבורה הציבורית, חינוך חברתי ותרבות קהילתית.
- קידום **יחס נכון יותר בין עבודה לפנאי** – שיפור איכות החיים לצד ביטחון כלכלי.

3. השקעה במנועי צמיחה – תשתיות, חדשנות ופריפריה

הפריפריה הינה מנוע כלכלי הרחוק מלהיות ממומש במלוא הפוטנציאל שלו. בנוסף, אזורי הפריפריה שנפגעו בשנים האחרונות מבחינה ביטחונית וכלכלית זקוקים להזרמה מיידית של השקעות, שיפור הביטחון האישי ובניית תשתיות לצמיחה בת-קיימא. אנו נקדם תוכנית בעדיפות לאומית להשקעה בתשתיות בכלל ולהחזרת הקהילות, תוך שיקום תחושת הביטחון הפיזי, הנפשי והכלכלי.

- נפעל לקדם תנופת השקעות בתשתיות: כבישים, רכבות, אנרגיה מתחדשת, מים וטכנולוגיה.
- **מערכת תחבורה ציבורית אמינה, מהירה ונגישה** היא מפתח לחיבור החברה הישראלית ולחיזוק הכלכלה. ההשקעה בתחבורה ציבורית תקדם:
  - הורדת יוקר המחיה באמצעות הפחתת התלות ברכב פרטי.
  - חיבור הפריפריה למרכז, הגדלת הנגישות לשוק העבודה וצמצום פערים חברתיים וכלכליים.
  - העלאת הפריון במשק באמצעות קיצור זמני נסיעה והפחתת אובדן שעות עבודה בפקקים.
  - שיפור איכות החיים והסביבה באמצעות הפחתת זיהום ועומס תנועה.
- פיתוח קלינ-טק (טכנולוגיה נקיה), ביו-טק, סייבר, חקלאות חכמה ותעשיות מתקדמות – תוך שיתוף פעולה עם האקדמיה והיזמות הפרטית.
- שילוב המגזר הערבי והחרדי בשוק העבודה: הַכְשָׁרות מקצועיות, תמריצים, והסרת חסמים.
- שיקום הצפון והדרום: השקעה ייעודית בפריפריה – פיזית וכלכלית.
  - תוכנית שיקום מואצת לעוטף עזה ולגליל: השקעה בתחבורה, חינוך ובריאות.

- תמריצים להעתקת פעילות של חברות טכנולוגיה וחקלאות חכמה לצפון ולדרום.
- מימון תוכניות שיקום פסיכו-סוציאליות לבני נוער ומשפחות הסובלים מטראומה.

4. שיקום השירות הציבורי – מינהל איכותי בשירות האזרח

- גיוס והכשרה של דרג ניהולי בשירות הציבורי **על פי כישורים** ולא קשרים
- תגמול הוגן לעובדי המגזר הציבורי, הכשרה מקצועית, תנאי קידום ושקיפות.
- **ייעול תהליכים ביורוקרטיים** והטמעת טכנולוגיות דיגיטליות.
- יצירת ממשל נתמך-מידע (data-driven governance) לפתרון בעיות בזמן אמת.

5. חינוך – המנוע לצמיחה כלכלית וחברתית (ראה הרחבה בפרק 4 רהדן במערכת החינוך)

6. יחסי דת ומדינה

ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית, המחויבת לערכי מגילת העצמאות ומסורת ישראל. מסורות וערכים יהודיים תורמים לעיצוב הזהות הלאומית, אך על המדינה להבטיח שהלכה ותפיסה דתית אחת לא יהפכו למונופול. לשם כך, הזהות היהודית של מדינת ישראל צריכה להיות דמוקרטית, שוויונית ופלורליסטית, תוך מתן חופש דת ושוויון זכויות מלא לכל האזרחים, יהודים ולא-יהודים כאחד.

חמש אבני יסוד לנושא דת ומדינה:

1. שבת – יום מנוחה לאומי

השבת מסמלת ערכים יהודיים ואוניברסליים של מנוחה וקדושה, אך **קיים צורך באיזון בין אופייה המסורתי לצרכי החברה המודרנית.**

- **תחבורה ציבורית בשבת:** תופעל תחבורה ציבורית במתכונת מצומצמת באזורים חילוניים או מעורבים, תוך שמירה על צביון השבת באזורים דתיים. הרשויות המקומיות יוסמכו להחליט על היקף השירות, בהתאם לצביון האוכלוסייה.
- **פתיחת מוסדות תרבות ובילוי:** מוסדות תרבות ובילוי יפעלו בשבת, תוך שמירה על שעות פעילות מוגבלות כדי לאפשר לעובדים מנוחה ראויה.
- **חוק יום מנוחה נוסף:** מתוך הכרה בחגי כל הדתות, עובדים מהמגזר הלא-יהודי יוכלו לבחור יום מנוחה אחר בהתאם למסורתם הדתית.

2. נישואין וגירושין – חירות בבחירה

חוקי הנישואין והגירושין במתכונתם-הנוכחית משאירים קבוצות רבות מחוץ למסגרת החוקית. במגמה לשנות מצב זה, **הדמוקרטים יפעלו להקמת מערך נישואין אזרחיים** מקביל לרבנות, שיכלול רישום נישואין עבור זוגות יהודים, זוגות מעורבים, זוגות להט"בים ואנשים שאינם מזוהים דתית. נישואין אלו יעניקו לנישאים בהם זכויות מלאות ושוות לאלה הנישאים בנישואין דתיים.

- **שימור הרבנות לצד אפשרויות נוספות:** הרבנות הראשית תמשיך להעניק שירותי נישואין עבור הציבור המעוניין בכך, תוך שיפור השירות והבטחת שקיפותו.
- **גירושין בבתי דין אזרחיים:** זוגות שנישאו בנישואין אזרחיים יוכלו להתגרש במערך האזרחי, ללא תלות ברבנות.

3. מיהו יהודי – גישה פלורליסטית

שאלת "מיהו יהודי" הפכה לסלע מחלוקת בתוך החברה הישראלית וכן בין ישראל לתפוצות. הדמוקרטים מחויבים להורדת המתיחות בין הקבוצות בחברה הישראלית ובין ישראל לתפוצות, באמצעות:

- **הכרה בגיורים מכל הזרמים:** המדינה תכיר בגיורים שנעשו על ידי כל הזרמים היהודיים – אורתודוקסי, רפורמי וקונסרבטיבי – תוך הגדרה של סטנדרטים מינימליים ושמירה עליהם לשם הבטחת רצינות התהליך.
- **גיור אזרחי:** יוקמו מוסדות גיור אזרחיים שיפעלו לצד הרבנות, עם דגש על שילוב הקהילות והפחתת הדרישות הביורוקרטיות.
- **חיזוק הקשר עם התפוצות:** מדינת ישראל תעמיק את שיתוף הפעולה עם קהילות יהודיות בעולם, תכיר במנהגיהן ותחתור לספק מענה מוסכם לשאלות הזהות היהודית.

4. רבנות ושירותי דת – רפורמות להכשרה והֲכָלָה

המונופול הדתי של הרבנות הראשית יוצר תחושות ניכור ותסכול בקרב חלק גדול מהאוכלוסייה. הדמוקרטים יפעלו לשינוי מצב זה באמצעות:

- **שירותי דת שוויוניים:** יוענק שוויון מלא במימון ובסמכויות לרבנים ורַבּוֹת מכל הזרמים ביהדות, כולל רבנים רפורמים וקונסרבטיבים.
- **הפרטת שירותי הדת:** תוקם מערכת שירותי דת, שתאפשר לרשויות מקומיות ולחברי קהילות שונות לבחור את ספקי השירותים הדתיים שיש להם צורך או עניין בהם.
- **התנהלות הרבנות:** הרבנות הראשית תעבור רפורמה, שתכלול שקיפות מלאה, מערך שירות לקוחות משופר, קיצור זמני המתנה והפחתת ביורוקרטיה.

5. חינוך ותרבות – חיזוק זהות יהודית פלורליסטית

החינוך הוא המפתח לעיצוב הדורות הבאים והעמקת הזהות היהודית במדינה (ראו גם פרק 4)

- **לימודי יהדות פלורליסטיים:** שילוב תוכניות חינוכיות המייצגות מגוון רחב של דעות יהודיות, כולל לימודי מחשבת ישראל, היסטוריה ותרבות יהודית.
- **תמיכה במוסדות תרבות מגוונים:** המדינה תתמוך באופן שוויוני במוסדות תרבות המייצגים זרמים וקהילות שונות, תוך עידוד שיח פתוח ומכבד.

7. חוסן ובטחון סביבתי

מדינת ישראל ניצבת בפני אתגרים אדירים: צפיפות אוכלוסין וקצב גידול מהגבוהים בעולם, הרס בתי גידול ומשבר אקלים המחריף את תכיפות אירועי הקיצון, ואי־יציבות אזורית שעלולה להחריף בעקבות מחסור במזון ובמים למשבר חברתי וביטחוני. עם למעלה מ־50 הרוגים בכל גל חום, ו־5,500 הרוגים בשנה מזיהום אוויר בלבד - העיסוק במשברים הסביבתיים הוא כורח המציאות. מציאות זו מחייבת שינוי פרדיגמה וראייה צופת עתיד. מעבר מניהול משברים לתכנון חכם הנערך לשינויי האקלים, יציאה מקונספציות הפיתוח הנוכחית תוך גיבוש ראייה השומרת ומשקמת את השטחים הפתוחים והטבע, ויוצרת סביבות חיים איכותיות לנו ולדורות הבאים.

החזון הסביבתי של הדמוקרטים הוא חיים בסביבה בריאה, מים צלולים, אוויר נקי, קרקע פורייה וטבע ישראלי משגשג. סביבה, אקלים ואדם שלובים זה בזה ולכן נקדם פתרונות מערכתיים תוך הכרה בחשיבות השמירה על הסביבה כתנאי לאיכות חיים בעיר ובכפר, לכלכלה איתנה, לבריאות הציבור, לביטחון תזונתי, וחוסן אנרגטי.

חמש אבני יסוד לחוסן וביטחון סביבתי:

1. שמירה על זכויות סביבתיות וחיזוק הדמוקרטיה

נעגן בחקיקה את הזכויות הסביבתיות, שישמשו מצפן למדיניות ותכנון תוך הבטחת צדק סביבתי וזכותו של כל אזרח לסביבה בריאה, היום ולמען הדורות הבאים.

- **עיגון חוקתי:** תוכנית חקיקה נרחבת ומקיפה עם חוקים שיבטיחו איכות חיים וסביבה בריאה וראויה לכל תושבי המדינה, ובראשם חוק יסוד: הסביבה.
- **דמוקרטיה סביבתית - הלכה למעשה:** שקיפות מלאה והרחבת שיתוף הציבור בהחלטות סביבתיות הרות גורל באמצעות מנגנונים המבטיחים ראייה מערכתית ארוכת טווח, כגון נציבות הדורות הבאים. נשקיע בתקשורת עצמאית ומקצועית והסברה. נטמיע תכני חוסן וחדשנות סביבתית במערכת החינוך.
- **משילות סביבתית:** הגברת האכיפה והחמרת הענישה על עבירות סביבתיות מנהליות ופליליות.
- **מדיניות מבוססת מדע:** קבלת החלטות המבוססת על מחקר, נתונים, מערכי ניטור ומדידה מקצועיים.

2. חוסן אקלימי וביטחון סביבתי

הדמוקרטים יהוו את חוד החנית של ממשלת ישראל הבאה בקידום ענייני סביבה בכלל ומשבר האקלים בפרט.

- **ביסוס ביטחון אנרגטי-אקלימי וחוסן סביבתי-אקולוגי לאומי:** תוך קידום סל של פתרונות משלימים ובעדיפות ראשונה "חוק חוסן אקלימי" עם יעדים מחייבים ושאפתניים ותוכניות פעולה מתוקצבות.
- **יעדי הפחתת פליטות** ברורים: צמצום של 50% מפליטות גזי החממה עד 2030 ו-100% עד 2050.
- **צמצום הפליטות יושג בראש ובראשונה באמצעות התייעלות אנרגטית,** האצת המעבר לאנרגיה נקייה תוך תיעדוף פריסת אנרגיות מתחדשות על גבי מבנים, וכן פיתוח מקורות אנרגיה ודלקים חדשניים ונקיים.

- **נשקיע במערכת תחבורה מתקדמת וצופת עתיד**, שוויונית ויעילה המתעדפת הולכי רגל, תחבורה ציבורית, ואופניים.

3. תיקון ותקווה, צמיחה ושיקום

שיקום החברה הישראלית שלוב בשיקום הטבע בישראל. נשזור רשת הגנה חזקה מול לחצים לא מאוזנים.

- **מערכת תכנון חזקה:** נחזק את העצמאות, האיכות, השקיפות, מערך הייעוץ הסביבתי ומנגנוני שיתוף הציבור לצורך ניהול ותכנון מיטבי של משאבי טבע ותשתיות. נביא לביטול הוות"ל והוותמ"ל הדורסניים, ריפוי וקידום הדיור הציבורי לרבות תוכנית ארצית לדיור ציבורי וקידום התחדשות עירונית תוך בנייה רוויה ועירוב שימושים בעיר. אתרי טבע וטבע עירוני אינם יעד לבנייה ופיתוח, ולכן קודם נמצה שימוש בעתודות הבנייה הקיימות.
- **שטחים מוגנים וערכי טבע:** נגיע ליעד של 30% שמורות טבע בשטח היבשתי והימי של ישראל, נעבה מערכות אקולוגיות בתת ייצוג, נחזק את ההגנה על שמורות הטבע הקיימות, נתקצב וניישם תכנית פעולה לאומית למגוון ביולוגי.
- **שיקום אקולוגי**: 30% ממערכות אקולוגיות מדורדרות יהיו תחת שיקום עד 2030. נתקצב שיקום ושמירה על הטבע תוך שיתוף קהילות מקומיות ואזוריות לחיזוק הטבע הישראלי ועידוד פתרונות חדשניים. נפעל להגדלת התמלוגים מניצול משאבי טבע, שיופנו לקרנות למען ערכים סביבתיים-חברתיים ושיקום.

4. כלכלה ירוקה וחזקה

- **נקדם מעבר לכלכלה מעגלית ושיתופית** כתפיסה כלכלית-סביבתית-חברתית. נעודד הכשרות ויצירת מקומות עבודה למקצועות הכלכלה החדשה.
- **צריכה מקיימת ותפריט בריא לאדם ולסביבה:** צמצום בחומרי הדברה מסוכנים, עידוד ביטחון תזונתי מבוסס על ייצור מקומי, וצריכת מזון מהצומח תוך מאבק עיקש בבזבוז מזון בכל שרשרת הערך: גידול, ייצור, יבוא, שיווק וצריכה.
- **איפוס הזיהום, בקרקע, במים, באוויר ובקרינה**: אימוץ תקינה מחמירה, אכיפה עיקשת, שקיפות לציבור ועדכון מדיניות שוטף מבוסס מדע.

5. שיתוף פעולה אזורי

נקדם פתרונות סביבתיים חוצי גבולות, מתוך הבנה שביטחון משאבי מים מזון ואנרגיה הינו בסיס הכרחי לניהול סיכונים חכם לתועלות כל הצדדים.

- **קידום הסכמים ובניית שיתופי פעולה** מרחביים לצמצום זיהומים וניהול מקיים של משאבי הטבע.
- **מינוף הטכנולוגיה הישראלית לשיתופי פעולה** בחדשנות, מחקר, פתרונות מבוססי טבע, קלימטק וקלינטק.